

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Богомаз Олена Володимирівна

*аспірантка кафедри фінансів,
банківського бізнесу та оподаткування,
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

У сучасному динамічному бізнес-середовищі в умовах глобальних ризиків та загроз спостерігається непередбачуваність бізнес-клімату. Зокрема, діяльність бізнесу в Україні стикається з рядом викликів, до яких необхідно швидко та якісно адаптуватися. Вирішення проблем розвитку бізнесу в умовах глобальних викликів є важливою складовою для забезпечення ефективного функціонування національної економіки.

Значущість успішної діяльності бізнесу для підтримки економіки країни важко переоцінити. Так, за структурою доходів Державного бюджету України станом на 01.09.2024 року серед найбільш вагомих показників є: податок на прибуток підприємств – 10,1%, податок на додану вартість з вітчизняних товарів – 9,0%, доходи від власності та підприємницької діяльності – 5,9% [1]. Таким чином, доходи від здійснення підприємницької діяльності є одними з основних джерел наповнення бюджету нашої держави.

За результатами дослідження, проведеного Дія.Бізнес, Індекс активності бізнесу UBI (Ukrainian Business Index) станом на травень 2024 року становить 43,7 (зі 100 можливих). Індекс зріс у порівнянні з попередньою хвилею дослідження (38,1) і формує новий локальний максимум (попередній максимум зафіксовано в серпні 2023 року (38,2)), проте залишається в зоні негативних очікувань [2]. Які фактори впливають на те, що даний індекс залишається у цій зоні? Які є виклики діяльності бізнесу в Україні в умовах сьогодні? Проаналізуємо ряд факторів.

Атаки ворога на інфраструктуру. У зв'язку з обстрілами наразі в Україні пошкоджено, зруйновано або окуповано понад 70% всієї генерації енергетики [3]. Бізнес має шукати альтернативні способи забезпечення електроенергією для продовження свого стійкого функціонування. Це вимагає і додаткових витрат на альтернативні джерела електроенергії, і передбачає незручності, пов'язані з їх обслуговуванням.

Руйнування виробничих потужностей. Близько 20% представників українського бізнесу безпосередньо зіткнулись із руйнуваннями, тоді як

70% втратили доходи [4]. Так, наприклад, агрохолдинг «Кернел» втратив внаслідок російських обстрілів у липні-серпні 2023 року щонайменше 32 млн доларів [5]. Це є великим викликом для підприємства і вимагає потужної стратегії управління ризиками.

Релокація бізнесу. Станом на березень 2024 року, від початку повномасштабного вторгнення в Україні зафіксовано 18 944 переїзди бізнесу з одного регіону в інший [6]. Небезпека для персоналу, ризик атаки виробничих потужностей, відтік кадрів – всі ці фактори впливають на прийняття підприємцями рішення про релокацію потужностей. Крім того, варто зазначити, що сам процес релокації є дуже складним та об'ємним. Зміна місця, логістики, адаптація бізнес-моделі, юридичні та фінансові аспекти цього процесу вимагають значних зусиль.

Одним із викликів, безумовно є податкове навантаження. Нещодавно запровадження військового збору для ФОП I, II та IV груп у розмірі 10% від мінімальної зарплатні, яка нині становить 8000 грн на місяць [7] є також викликом для бізнесу.

Відтік кваліфікованих кадрів за кордон. Через те, що люди були вимушені бігти від війни, наш бізнес втратив велику кількість талановитих, професійних фахівців. За результатами дослідження Центру економічної стратегії, станом на кінець січня 2024 року за кордоном через війну перебуває 4,9 млн українців [5].

Зміна платоспроможності клієнтів в умовах війни. У зв'язку з викликами війни, змінилася платоспроможність громадян. Так, наприклад, для внутрішньо переміщених осіб (яких станом на 13.06.2024 року в Україні 4,6 млн людей [6]) стає питання того, як покрити високі витрати на орендну плату помешкань, які вони вимушені знімати для проживання в інших містах через те, що поруч з їхніми домівками йдуть бойові дії або їхнє житло повністю зруйноване, що напряму впливає на їхню платоспроможність.

Підтримка персоналу. Війна є дуже сильним тиском на ментальне здоров'я людей, тому бізнес має попіклуватися про те, щоб забезпечити своїх людей необхідною підтримкою та інструментами як справлятися зі стресом у ці нелегкі часи.

Забезпечення фізичної безпеки персоналу та виробничих потужностей. Облаштування укриттів, вжиття заходів для фізичного захисту виробничих потужностей вимагає додаткових витрат, але є обов'язковою умовою для забезпечення фізичної безпеки людей та необхідного устаткування. Особливо, якщо враховувати, що під час війни загрози безпеці праці значно зростають.

Непередбачуваність динаміки викликів. Спостерігаючи за швидкою динамікою викликів зовнішнього та внутрішнього середовища, можемо зробити висновок що для підприємств сьогодні однією з найскладніших задач є забезпечення стану постійної готовності до непередбачуваних

подій. Тому важливим є випрацювання заходів інформаційної, фінансової, кадрової, техніко-технологічної, силової, управлінської безпеки підприємства.

Таким чином було визначено ряд факторів, які впливають на розвиток бізнесу під час війни. Безумовно, що в умовах глобальних викликів бізнес як ніколи потребує підтримки держави та лояльності його стейкхолдерів. Для цього є дуже важливим впровадження на мега-, макро-, мезо- та мікрорівнях інструментів підтримки бізнесу. Це можуть бути державні програми підтримки бізнесу, сприяння впровадженню заходів економічної безпеки підприємств в умовах глобальних викликів, розробка ефективних КСВ-стратегій бізнесу для збудування довгострокових відносин зі стейкхолдерами.

Список використаних джерел:

1. Доходи держбюджету України (2014–2024). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/> (дата звернення: 18.10.2024).
2. Дослідження стану та потреб бізнесу в Україні. *Дія.Цифрова громада*. URL: <https://hromada.gov.ua/research/doslidzennya-stanu-ta-potreb-biznesu-v-ukrayini> (дата звернення: 18.10.2024).
3. В Україні зруйновані, пошкоджені або захоплені понад 70% усієї генерації – експерт. *Укрінформ – актуальні новини України та світу*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3861654-v-ukraini-zrujnovani-poskodzeni-abo-zahopleni-ponad-70-usiei-generacii-ekspert.html> (дата звернення: 18.10.2024).
4. Петренко Х. Руїнування та втрати українського бізнесу: статистика Світового банку. *ГЛАВКОМ*. URL: <https://glavcom.ua/economics/finances/rujnuvannja-ta-vtrati-ukrajinskoho-biznesu-statistika-svitovoho-banku-980452.html> (дата звернення: 18.10.2024).
5. «Кернел» втратив від російських обстрілів у липні–серпні щонайменше 32 млн доларів. *Rail.insider – інформаційно-аналітичне видання про залізницю в Україні*. URL: <https://www.railinsider.com.ua/kernel-vtratyv-vid-rosijskyh-obstriliv-u-lypni-serpni-shhonajmenshe-32-mln-dolariv/> (дата звернення: 18.10.2024).
6. Релокація підприємств в Україні в період війни: куди рухається бізнес. URL: <https://inventure.com.ua/uk/analytics/articles/relokaciya-predpriyatij-v-ukraine-v-period-voynu:-kuda-dvigaetsya-biznes> (дата звернення: 18.10.2024).
7. Рада підвищила податки: що зміниться – BBC News Україна. *BBC News Україна*. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c33vjmmp4x0o> (дата звернення: 18.10.2024).
8. Українські біженці. Майбутнє за кордоном та плани на повернення. Третя хвиля дослідження – Центр економічної стратегії. *Центр економічної стратегії*. URL: https://ces.org.ua/ukrainian_refugees_third_wave_research/ (дата звернення: 18.10.2024).
6. Економічна правда. В Україні налічується 4,6 мільйона переселенців – Верещук. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/06/13/715107/#:~:text=%20внутрішньо%20переміщених%20осіб%204,певні%20зміни,%20зокрема%20минулого%20року> (дата звернення: 18.10.2024).